

М. Є. Кісельгова, студентка групи ПЗП-20-5 (*ХНУРЕ, Харків*)

Е. А. Коваленко, канд. філос. наук, доц. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ – НЕЗАБУТНІЙ ПРИКЛАД БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ТА КУЛЬТУРУ

У 20-і роки 20 століття в Україні починається процес позитивного культурного піднесення, який набув назву «українізація». Найвидатніші представники української національної еліти своєю творчістю намагалися донести до широких верств населення головні здобутки української культури за весь період її розвитку. Це позитивно вплинуло на розвиток національної свідомості і стало процесом культурного відродження української нації в найкращих позитивних його проявах. Цей процес відбувався, на жаль, в нетривалому часі. У кінці 20-х – на початку 30-х років почалось згортання цього позитивного прояву, завдяки тиску більшовицької ідеології і репресивній машині знищення всього, що було пов'язано з українською культурою. Завдяки цьому постраждало багато представників української інтелігенції, які були репресовані, а згодом і знищені. Все це завдало тяжкого удару по подальшому розвитку національної культури, наслідки чого ми спостерігаємо і зараз.

У цей час прийшло нове покоління з моральним тягарем перемог і поразок боротьби за національну незалежність, з розумінням свого шляху України у світовій історії, незалежних у судженнях, з розмаїттям ідей щодо розвитку української культури. Суттєво зріс рівень нової української інтелігенції. Зокрема вперше в літературі визначилась велика кількість письменників та поетів. Українські науковці говорили з кафедр національних університетів. У галузі мистецтва відбулися інноваційні зміни, які можна було порівнювати з тогочасним світовим мистецтвом. В українській літературі виникли нові течії та напрями, які гідно конкурували між собою, поповнюючи світову літературну скарбницю.

Саме в 20-х роках українська література досягла якісно нового, європейського рівня, про що свідчить багато факторів. Головний серед них – те, що це вже була література вільна, упевнена в собі, позбавлена комплексу меншовартості. Дмитро Фальківський, який належав до письменників, покоління котрих відомий літературознавець Ю. Лавріненко назвав «розстріляним відродженням», писав:

Комусь дано діла творить великі,
Що ниткою простягнуться в віки,
А з мене досить,
Що не був дволикий,
Що серця не міняв на мідяки.[2, с. 11]

Головними літературними об'єднаннями тих часів були «Ланка» (пізніше «МАРС»), «Плуг», неокласики «Молодняк», «Спілка письменників західної України», ЛОЧАФ (об'єднання армії та флоту). Найвпливовішим був «Гарт», який пізніше був перейменований на «ВАПЛІТЕ» («Вільну Академію Пролетарської Літератури»).

Значною подією стала літературна дискусія 1925–1928 років, яку розпочала і продовжила ВАПЛІТЕ в особі Миколи Хвильового памфлетами «Камо грядеш?», «Думки проти течії», «Апологети писаризму» та «Україна чи Малоросія?». Письменник виступив проти примітивізму та епігонства радянської літератури і закликав митців орієнтуватися на кращі зразки світової літератури. Від обговорення шляхів розвитку української літератури дискусія поступово перейшла з культурної в політичну, особливо після проголошеного Хвильовим гасла «Геть від Москви!», котрий мав на увазі, що не можна брати за зразок популярні в той час російські «виробничі романи», частівки, агітки як «високу поезію».

Головним питанням було: бути чи не бути українській літературі як самобутньому мистецькому явищу в контексті світового духовного розвитку. ВАПЛІТЕ перемогла в цій дискусії, довівши наявність і необхідність національної, специфічної української літератури, орієнтованої на Європу, а не на Росію.

Розстріляне відродження було остаточно знищене під час великого терору. Кульмінацією репресій став розстріл 3 листопада 1937 року. Того дня були розстріляні видатні представники українських політичних, військових, інженерних, наукових та мистецьких кіл. Серед митців були Микола Зеров, Микола Куліш, Лесь Курбас, Валер'ян Підмогильний та інші. Під політичним та моральним тиском Хвильовий змушений був розпустити очолювану ним ВАПЛІТЕ і, врешті-решт, покінчив життя у 1933 році самогубством.

Постріл 13 травня 1933 року був трагічною крапкою в історії українського відродження пореволюційних років. Проте все, здійснене українськими митцями, зосталося в скарбниці національної культури. Це одна з неперевершених її сторінок, запорука майбутнього розвитку, яка має позитивне відлуння і зараз. Культурне відродження 20–30 років ХХ століття не зникло безслідно. Всупереч нормативам «соціалістичного реалізму», та жорсткого тиску з боку влади все ж з'являлися високохудожні твори в різних культурних напрямках, такі як драми І. Кочерги, кіноповість «Україна в огні» О. Довженка, романи Ю. Яновського, Л. Первомайського, А. Малишка, І. Муратова та ін.

Література

1. Розстріляне відродження // Мала енциклопедія етнодержавознавства / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, упорядник Юрій Іванович Римаренко [та ін.]. – Київ : Генеза : Довіра, 1996. – 942 с.
2. Фальківський Д. «Полісся»: поезій збірка третя / Д. Фальківський. – Харків ; Київ : Західна Україна, 1931. – 51 с.